

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΤΟΣ 5ον - ΑΡΙΘΜ. 112

19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1974

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης δέχεται τὸν Καρδινάλιον Ἀλ. Renard.....	2
Πρὸς κάλυψιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων εἰς τὴν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν.....	3
Τὸ Ἰνστιτούτον τοῦ Bossey ἀναγγέλλει τὸ 21ον Σεμινάριόν του ἐπὶ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας.....	3
Μεγάλη ζήτησις τῆς Βίβλου εἰς Ἀνατολικὴν Εὐρώπην.....	4
Σύντομα Νέα.....	5
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : Ἀποσπάσματα ἐκ τῆς ὁμιλίας τοῦ Καρδινάλιου Ἰωάννου Willebrands, ῥηθείσης ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος τῆς Β' Συνόδου τῆς Λυῶνος.....	8
Ὁρθόδοξος Βιβλιογραφία.....	11

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
TÉLÉGR. ORTHODOXIA-GENÈVE * TÉL. (022) 58 16 29 * 37, CHEMIN DE CHAMBÉSY, 1292 CHAMBÉSY-GENÈVE, SUISSE

Ἡ "Ἐπίσκεψις" ἐπιδιώκει νὰ ἐνημερώνη τοὺς ἀναγνώστας της περὶ τῆς ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν φέρει εὐθύνην διὰ τὰς ἀπόψεις τὰς ἐκφραζομένας εἰς τὰς δημοσιευομένας εἰδήσεις. Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Δελτίου μὲ ἀπλήν ἔνδειξιν τῆς προελεύσεως.

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΔΕΧΕΤΑΙ ΤΟΝ
ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΝ ΑΛ. RENARD

Ὁ Καρδινάλιος Ἀλέξανδρος Κ. Renard, Ἀρχιεπίσκοπος Λυῶνος, ἔγινε δεκτός τὴν Δευτέραν, 11ην Νοεμβρίου ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πατριαρχικῆς ἀκροάσεως ὁ Καρδινάλιος Renard ἐξέθεσε τὰ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος τῆς Συνόδου τῆς Λυῶνος. Ὁ ἐν λόγῳ ἑορτασμός εἶχε λάβει χώραν ἀπὸ 18ης μέχρις 25ης Ὀκτωβρίου μὲ τὴν συμμετοχὴν τοῦ Καρδινάλιου Ἰωάννου Willebrands, Προέδρου τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς Ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν, ὡς εἰδικοῦ παπικοῦ ἀπεσταλμένου, τοῦ Ἀρχιμ. Βλασίου Λαυριώτου, τοῦ Καθηγητοῦ Olivier Clément, τοῦ Ὀρθοδόξου Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου "Ἅγιος Σέργιος" τῶν Παρισίων. (βλ. Ἐπίσκεψις, ἄρ. 109 καὶ 111).

Εἰς πατριαρχικοὺς κύκλους, ἡ εἰς Φανάριον ἐπίσκεψις τοῦ Καρδινάλιου Ἀλ. Renard ἐχαρακτηρίσθη ὡς συμβάλλουσα εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν σχέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀπὸ ἰδικῆς του πλευρᾶς, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Λυῶνος ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ ἐπίσκεψις του πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ ἐγκάρδιος ἐπικοινωνία ἐπραγματοποιήθησαν πρὸς ὑποβολὴν τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν εἰρημένον ἑορτασμόν ἐπισήμων ἐγγράφων.

ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΨΙΝ ΤΩΝ ΚΕΝΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΙΚΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ

Τά κενά τῶν ἐφημερίων καί ἰδιαιτέρως εἰς ὄρεινὰς καί ἀκριτικὰς περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν ὄξύ πρόβλημα διὰ τὴν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν. Πρὸ δεκαετίας τὰ κενὰ ταῦτα ὑπερέβαινον τὸν ἀριθμὸν τῶν 600. Συμφώνως πρὸς ἐπίσημα στοιχεῖα, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ Ἑλλαδικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνοριακῶν ναῶν ἀνέρχεται σήμερον εἰς 7.042, τῶν δὲ ἐφημερίων εἰς 6.964. Κατὰ ταῦτα ὑπάρχουν θεωρητικῶς 78 μόνον κεναὶ ἐφημεριακαὶ θέσεις. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Μητροπόλεων, εἰς τὰς ὁποίας παρατηροῦνται κεναὶ ἐφημεριακαὶ θέσεις, ἀνέρχεται εἰς 32 ἐπὶ συνόλου 70 περίπου. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι τὰ περισσότερα κενὰ παρουσιάζονται σήμερον εἰς Μητροπόλεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εὐρίσκονται εἰς ἀκριτικὰς περιοχὰς, ὅπως π.χ. εἰς τὰς Μητροπόλεις Μεσσηνίας καί Ναυπακτίας.

ΤΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΤΟΥ BOSSEY ΑΝΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΤΟ 21ον ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Τὸ 21ον σεμινάριον τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Bossey περί τῆς Ὀρθοδόξου θεολογίας καί τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μ. Ἑβδομάδος θά πραγματοποιηθῇ ἀπὸ 21ης Ἀπριλίου μέχρι 4ης Μαΐου 1975. Τὸ σεμινάριον τοῦτο, ὡς καί τὰ προηγούμενα τοῦ εἴδους του, διοργανοῦται ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Bossey ἐν συνεργασίᾳ μὲ καθηγητὰς τοῦ Ὀρθοδόξου θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἁγίου Σεργίου ἐν Παρισίοις καί ἄλλων ὀρθοδόξων θεολογικῶν σχολῶν.

Εἰς πρόσφατον ἐγκύκλιον γράμμα τοῦ ἐν Bossey Ἰνστιτούτου, ὑπογεγραμμένον ἀπὸ τὸν καθηγ. Ν. Νησιώτην, διευθυντὴν τοῦ σεμιναρίου, καί ἀπὸ τὸν ὑφηγητὴν Ἰ. Παναγόπουλον, Γραμματέα ἐπὶ τῆς διοργανώσεως τοῦ σεμιναρίου, διευκρινίζεται, ὅτι τὸ 21ον σεμινάριον θά περιλαμβάνῃ ἀφ' ἐνός ἑβδομάδα μελετῶν καί ἀφ' ἑτέρου ἑβδομάδα λειτουργικὴν. Κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα, ὀρθόδοξοι θεολόγοι θά ἀναλύσουν εἰς τὰ μέλη τοῦ σεμιναρίου τὰ τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας καί λειτουργίας. Κατὰ τὴν

διάρκειαν δέ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος τὰ μέλη τοῦ σεμιναρίου θά παρακολουθήσουν διαφόρους ἀκολουθίας τῆς Μ. Ἐβδομάδος εἰς ὀρθο-
δόξους ναοὺς τῆς Γενεύης.

Σχετικῶς, τό εἰρημένον ἐγκύκλιον γράμμα τονίζει, ὅτι "αἱ δύο περίοδοι τοῦ σεμιναρίου ἀποτελοῦν ἓν ὅλον· ἡ μακρά διεκκλησιαστική πεῖρα κατέστησε σαφές, ὅτι, περιοριζόμενός τις εἰς μόνην τήν θεωρη-
τικήν κατανόησιν τῶν λειτουργικῶν κειμένων, καρποῦται ἀντανάκλασιν
τινα μόνον, ἀπλῆν γραμμικήν σκιαγραφίαν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς· ἀφ'
ἑτέρου, ἡ συμμετοχή εἰς τήν πασχαλινὴν λειτουργίαν, ἄνευ προπαρασκευῆς,
δύναται νά δημιουργήσῃ τήν ἐντύπωσιν συμμετοχῆς εἰς περίεργον καί
ἀκατάληπτον παράστασιν, συγκινοῦσαν μὲν αἰσθητικῶς, ἀλλὰ στερουμένην
πάσης συμβολικῆς καί πνευματικῆς σημασίας· ἄνευ προκαταρτικῆς μελέ-
της, ἡ πασχάλιος λειτουργία μένει ἀκατανόητος· ἄνευ τῆς περιόδου
προσευχῆς καί λατρείας, ὁ χρόνος τῆς μελέτης ἀποβαίνει ἄπορος ζωῆς".

Τό λεπτομερές πρόγραμμα τοῦ σεμιναρίου, ὁ κατάλογος τῶν ὀνομά-
των τῶν εἰσηγητῶν, ὡς καί ἡ σχετική σύντομος βιβλιογραφία, θά κυκλο-
φορήσουν τόν προσεχῆ Φεβρουάριον εἰς δεῦτερον ἐγκύκλιον γράμμα τοῦ
Ἰνστιτούτου.

ΜΕΓΑΛΗ ΖΗΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ

Εἰς Ἀνατολικὴν Εὐρώπην

Εἰς πρωτοφανῆ καί "ἀφάνταστον ζήτησιν" τῆς Βίβλου ἀναφέρεται
ὁ Παγκόσμιος Σύνδεσμος Βιβλικῶν Ἐταιρειῶν εἰς ἔκθεσιν, εἰς τήν
ὁποίαν διαγράφεται ἡ συνεργασία τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου μέ Ἐκκλησίας
καί βιβλικούς κύκλους τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν. Ἐξαιρέσει τῆς Γιου-
γκοσλαβίας, Πολωνίας καί Ἀνατολικῆς Γερμανίας, αἱ μέχρι τοῦδε τυ-
πούμεναι Βίβλοι ἐπήρκουν μερικῶς μόνον εἰς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῶν
ἐν ταῖς σοσιαλιστικαῖς χώραις Ἐκκλησιῶν. Συνολικῶς διενεμήθησαν
κατά τό 1973 370.000 Βίβλων καί βιβλικῶν κειμένων εἰς τὰς χώρας τῆς
ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Εἰς τόν ἀριθμόν τοῦτον προσθετέαι καί ἄλλαι
316.000 Βίβλων, διανεμηθεισῶν εἰς Ἀνατολικὴν Γερμανίαν.

Εἰς τήν ἔκθεσιν τοῦ Π. Συνδέσμου Βιβλικῶν Ἐταιρειῶν τονίζεται ἐπίσης ὁ ηὐξημένος ἀριθμός τῶν ζητουμένων νέων μεταφράσεων τῆς Βίβλου. Ἀναφέρονται 30 περίπου μεταφραστικά προγράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ὀργανισμός οὗτος συμμετέχει οἰκονομικῶς ἢ ἄλλως. Εἰς τὰς σοσιαλιστικάς χώρας τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἐργάζονται σήμερον 20 μεταφραστικά ὀμάδες. Τό ἥμισυ τούτων δέν περιορίζεται εἰς μόνην τήν ἀναθεώρησιν τῶν ὑπαρχουσῶν μεταφράσεων, ἀλλά προβαίνει εἰς νέαν ἐξ ὀλοκλήρου βιβλικήν μετάφρασιν· αὕτη ἐπιβάλλεται, τόσον λόγῳ τῆς διαρκοῦς ἀλλοιώσεως τῆς καθομιλουμένης γλώσσης, ὅσον καί λόγῳ τῆς διαρκοῦς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως νέων γλωσσῶν. Εἰς τήν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν π.χ. 2.000.000 Ἀρμενίων, 1.000.000 Ἑσθονῶν, 2.500.000 Λεττονῶν καί 3.000.000 Λιθουανῶν ἡδυνήθησαν ἤδη νά προμηθευθοῦν κατὰ τό παρελθόν νέαν Βίβλον εἰς τήν γλώσσάν των.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΝΕΑ

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ἐπισκέπτεται τό Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, συνοδευόμενος ὑπό Ἱεραρχῶν καί ἄλλων Κληρικῶν τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, θά μεταβῆ τήν 5ην Δεκεμβρίου εἰς Ἀλεξανδρείαν διὰ τριήμερον ἐπίσημον ἐπίσκεψιν πρὸς τόν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Νικόλαον Στ'. Δέν ἐγνώσθη εἰσέτι, ἐάν, κατὰ τό εἰς Αἴγυπτον ταξίδιον του, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας θά ἐπισκεφθῆ καί τήν Μονήν τοῦ Σινᾶ, ὡς εἶχε παλαιότερον ἀποφασισθῆ (βλ. Ἐπίσκεψις, ἀρ. 101).

Ἡ περί "αὐτομάτου" διαζυγίου συζητήσεις ἐν τῇ Ἑλλαδικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Τό θέμα τοῦ λεγομένου "αὐτομάτου" διαζυγίου θά ἀπασχολήσῃ, ὡς προβλέπεται, πάλιν σοβαρῶς τήν Ἑλλαδικήν Ἐκκλησίαν. Κατά προσφάτους πληροφορίας, ἐνδιαφερόμενα σωματεῖα θά ὑποβάλουν σχετικά ὑπομνήματα εἰς τήν Δ.Ι. Σύνοδον, εἰς τά ὁποῖα θά ζητηται ἡ καθιέρωσις τοῦ ἐν λόγῳ θεσμοῦ καί ἐν Ἑλλάδι. Εἰδικώτερον, θά ζητηθῇ ἡ τροποποίησις τῆς κρατούσης πράξεως, ὥστε καί ὁ ὑπαίτιος τοῦ χωρισμοῦ σύζυγος, ἀνήρ ἢ γυνή, νά ἡμπορῇ νά ὑποβάλῃ αἴτησιν διαζυγίου μετά παρέλευσιν εὐλόγου χρονικοῦ διαστήματος ἀπό τῆς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ. Τό αἴτημα τοῦτο εἶχεν ἀπασχολήσει τήν Ἑλλαδικήν Ἐκκλησίαν καί πρό δύο περίπου ἐτῶν ἡ ἀποψις, τήν ὁποίαν εἶχε τότε διατυπώσει σχετικῶς, ἦτο ἀρνητική.

Τό περί οἰκουμενισμοῦ διάταγμα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου: ἀντικείμενον συνεδρίου ἐν Ρώμῃ.

Κατ'αὐτάς λαμβάνει χώραν εἰς Ρώμην συνέδριον ἔχον (12-23 Νοεμβρίου) ὡς θέμα: "δέκα ἔτη ἀπό τῆς θεσπίσεως τοῦ περί οἰκουμενισμοῦ διατάγματος: ἰσολογισμός καί προοπτικά". Τό συνέδριον τοῦτο διωργανώθη, ἀπό κοινοῦ, ὑπό τοῦ Ποντιφικοῦ Ἰνστιτούτου Ἁγίου Ἀνσέλμου ἐν Ρώμῃ καί τοῦ Ἰνστιτούτου Οἰκουμενικῆς Ἐρεῦνης ἐν Στρασβούργῳ. Σκοπός τοῦ συνεδρίου, εἰς τό ὁποῖον συμμετέχουν ὀρθόδοξοι, ρωμαιοκαθολικοί καί διαμαρτυρόμενοι θεολόγοι, εἶναι ἡ ἐξέτασις τῆς προόδου τοῦ οἰκουμενισμοῦ μεταξύ τῶν ἐτῶν 1964 καί 1975, ὡς καί ἡ μελέτη τῶν προβλημάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος. Μεταξύ τῶν εἰσηγητῶν διακρίνονται κυρίως ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Νικόλαος Νησιώτης, ὁ δομινικανός π. Yves Congar καί ὁ ἐν Στρασβούργῳ καθηγητής Wilmos Vajta.

"Ὁ Θεολόγος" : νέον θεολογικόν περιοδικόν ἐν Παλέρμῳ.

Τόν τίτλον "Ὁ Θεολόγος" φέρει τό θεολογικόν περιοδικόν, τό ὁποῖον ἤρχισε προσφάτως ἐκδιδόμενον ὑπό τοῦ ἐν Παλέρμῳ Ἰνστιτούτου Ἀνωτέρων Θρησκευτικῶν Ἐπιστημῶν. Ὁ τίτλος οὗτος προεκρίθη πρὸς τιμήν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ "Θεολόγου", ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς ὁ κατ'ἐξοχήν ἀπόστολος τῶν ἐν Ἀνατολῇ Ἐκκλησιῶν. Τό νέον περιοδικόν θέτει ὡς σκοπόν του, ὡς τονίζεται, τήν συμβολήν εἰς τήν καλλιέργειαν τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων καί τῆς θεολογικῆς συνεργασίας μεταξύ Ὀρθοδόξου καί Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Σύσκεψις εἰς Γενεύην περί διμερῶν διαλόγων.

Σύσκεψιν περί τῶν διεξαγομένων μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν διμερῶν διαλόγων διοργανώνει τό τμήμα θεολογικῶν μελετῶν τῆς Παγκοσμίου Ὁμοσπονδίας τῶν Μετερρυθμισμένων Ἐκκλησιῶν. Εἰς τήν σύσκεψιν ταύτην, ἥ ὁποία θά λάβῃ χώραν εἰς Γενεύην ἀπό 9ης μέχρις 11ης Δεκεμβρίου, μέ συμμετοχήν Ὀρθοδόξων, Ρωμαιοκαθολικῶν καί Διαμαρτυρομένων, θά ἀξιολογηθῇ τό φαινόμενον τῶν διμερῶν διαλόγων ὡς πρός τήν ἐν γένει ἐκκλησιαστικήν ζωήν καί τήν ἐξέλιξιν τῆς θεολογίας· θά συζητηθῇ ἐπίσης καί τό θέμα τοῦ μέλλοντος τῶν διμερῶν διαλόγων καί αἱ σχέσεις των πρός τοὺς πολυμερεῖς τοιούτους. Ἀπό ὀρθοδόξου πλευρῶς θά παραστοῦν οἱ Μητροπολιῖται Καλαβρίας Αἰμίλιανός καί Τρανουπόλεως Δαμασκηνός, ὁ ἀρχιμ. Κύριλλος Γουντιάεφ, ὁ πρεσβ. Ἰων Μπρία καί ὁ Δρ Κ. Πάτελος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἀποσπάσματα ἐκ τῆς ὁμιλίας τοῦ Καρδινάλιου Ἰωάννου Willebrands, Προέδρου τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς Ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν τοῦ Βατικανοῦ, ρηθείσης ἐπὶ τῷ ἐορτασμῷ τῆς ἐβδόμης ἐκατονταετηρίδος τῆς Β' Συνόδου τῆς Λυῶνος ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῆς πόλεως ταύτης τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1974.

... Τὴν Δευτέραν, 7ην Μαΐου 1274, Γρηγόριος ὁ Ι' ἐπέλεξεν ὡς θέμα τῆς ἐναρκτηρίου ὁμιλίας του τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ "ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τό πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν" (Λουκᾶ 22,15).

... Τό κείμενον τοῦτο ἐδείκνυε τὴν βαθεῖαν σχέσιν πάσης συνόδου πρὸς τὴν εὐχαριστιακὴν σύναξιν. Ἐτι περισσότερον, κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην Σύνοδον τῆς Λυῶνος ἥτις ἐν τῇ σκέψει τοῦ Γρηγορίου ὤφειλε νὰ σημειώσῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, τό εὐαγγελικόν τοῦτο χωρίον ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ τὴν ζωηράν του ἐπιθυμίαν διὰ τὴν ἐνότητα ταύτην...

... Ἡ ἐπιθυμία αὕτη δι' ἐνότητα ἐνεψύχου πράγματι τὸν Πάπαν Γρηγόριον Ι', ἀλλὰ δέν ἤρκει ἡ ἀδιαμφισβήτητος ἀγνότης τῶν διαθέσεων του. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πεζὸν συχνάκις ρεαλισμὸν πολλῶν συγχρόνων του, ὁ ἰδεαλισμὸς μᾶλλον χαρακτηρίζει τό περιωρισμένον τῆς δράσεως τοῦ Γρηγορίου. Θέλει τὴν ἐνότητα μετὰ τῶν Ἑλλήνων εἶναι πεπεισμένος, ὅτι αὕτη εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν χριστιανωσύνην. Πιστεύει, ὅτι θὰ τὴν πραγματοποιήσῃ καὶ μάλιστα ὀριστικῶς. Εὐαίσθητος, ὡς καὶ οἱ προκάτοχοί του, εἰς ὃ,τι θὰ ἠδύνατο νὰ περιορίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀποστολικῆς ἑδρας ἔναντι τοῦ αὐτοκράτορος, φαίνεται νομίζων, ὅτι ἀπλαῖ διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ ἐκ μέρους τούτου ἀποδοχὴ ὁμολογίας πίστεως θὰ ἤρκουν διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐνότητος ταύτης.

Δέν φαίνεται νὰ ὑποψιάζεται τὴν τρομεράν δύναμιν τῆς ἀντιστάσεως, τὴν ὁποίαν προεκάλεσεν ἡ παρεκτροπὴ τῆς Δ' Σταυροφορίας καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν βιαιοτήτων καὶ λεηλασιῶν. Ἡ Ρωμαϊκοκρατία καὶ ὁ καταναγκαστικὸς ἐκλατινισμὸς ἐπὶ ἐξήκοντα περίπου ἔτη ἐνεφύτευσε βαθέως εἰς τὰ πνεύματα, καὶ ἀκόμη περισσότερον εἰς τὰς καρδίας, μίαν ἄσβεστον ἐχθρότητα πρὸς πᾶσαν ἰδέαν ἐνώσεως, ἡ ὁποία δι' ὅλους καὶ δι' ἕνα ἕκαστον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐσήμαινεν ὑποταγὴν, ἄνευ ὄρων εὐθυγράμμισιν πρὸς τὴν θεολογίαν καὶ τὰ ἥθη τῶν Λατίνων.

Ἐν τῇ Δύσει, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, δέν λαμβάνεται ἀρκούντως ὑπ' ὄψιν τό βάθος καὶ ἡ πραγματικότης ἄλλης τινὸς νοοτροπίας, ἡ ὑπαρξίς ἄλλων πνευματικῶν καὶ θεολογικῶν παραδόσεων διαφόρων τῆς ρωμαϊκῆς παραδόσεως· καὶ ἐάν ἀκόμη μαντεύῃ ἢ γνωρίζῃ τις κατὰ τό μᾶλλον ἢ ἥττον συγκεχυμένως τοὺς ἄλλους τούτους τρόπους τοῦ θεωρεῖν καὶ σκέπτεσθαι, ἐκλαμβάνει τὰς διαφορὰς ταύτας ἢ ὡς κιβδηλοὺς ἢ τοῦλάχιστον ὡς ἐπικινδύνους καὶ πηγὴν σχίσματος...

... Εἰς τό τέλος τοῦ γ' αἰῶνος... ἀρχίζουσι νά ἐμφανίζονται οἱ ἐθνικισμοί τῶν νέων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν μεθ' ὅλου τοῦ συνεπαγομένου παρ' αὐτῶν ἀγῶνος δι' ἐξουσίαν καί ἐπιρροήν. Ἡ ἀναζήτησις συμμάχων πρός ἐξουδετέρωσιν ἐπικινδύνων ἐχθρῶν εἶναι ἡ ὁδόνῃ ἐπί τῆς ὁποίας διεξάγονται αἱ διαπραγματεύσεις τοῦ Μιχαήλ Παλαιολόγου μετὰ τοῦ πάπα πρός ἔνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

... Τήν 7ην Δεκεμβρίου 1965, ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ διεξαχθείσῃ ταυτοχρόνως ἐν Ρώμῃ, ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Βατικανοῦ, καί εἰς Πόλιν, ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Φαναρίου, ὁ πάπας Παῦλος Στ' καί ὁ πατριάρχης Ἀθηναγόρας Α' ἐδήλουσι ἀπό κοῖνου, ὅτι ἀπέδοκίμαζον, ἦρον ἀπό τῆς μνήμης καί ἐκ μέσου τῆς Ἐκκλησίας καί παρέδιδον εἰς τήν λήθην τὰ ἐξενεχθέντα τό 1054 ἀναθέματα, ὡς καί τὰ λυπηρά προηγουμένα καί τὰ μετεγενέστερα γεγονότα (Τόμος Ἀγάπης, ἄρ. 127).

... Τοιαύτη τις λήθη θά ὄφειλε νά ἐπεκταθῇ καί ἐφ' ὅλων τῶν παρομοίων γεγονότων καί χειρονομιῶν, ἐφ' ὅλων τῶν προηγουμένων καί τῶν μεταγενεστέρων τῆς συνόδου τῆς Λυῶνος παρεξηγήσεων καί προσβολῶν, μή ἐπιτρεψασῶν τήν ἐπίτευξιν μονίμων καρπῶν κατὰ τήν εἰλικρινῆ ταύτην προσπάθειαν πρός ὑπερπήδησιν τῆς διαιρέσεως, τῆς ὁποίας καί σύμβολον θά ἀπέβαινον τὰ ἀναθέματα τοῦ 1054. Ἡ κάθαρσις καί ἀπελευθέρωσις τῆς μνήμης ἀποτελεῖ συχνάκις προϋπόθεσιν ἀναγκαίαν παντός διεκκλησιαστικοῦ ἔργου ἢ τοῦλάχιστον τῆς συνεχοῦς προσπάθειας, ἡ ὁποία ὀφείλει νά συνοδεύῃ πᾶσαν ἐργασίαν ὑπέρ τῆς ἐνότητος. Ἡ συγγνώμη καί καταλλαγή, εἰς τήν ὁποίαν ὁ Κύριος μᾶς καλεῖ πρό τῆς προσελεύσεως ἡμῶν εἰς τό θυσιαστήριον (πρβλ. Ματθ. 5, 23-24), ὀφείλει νά ἐπεκταθῇ μέχρι καί ἐπί τῆς ἀναμνήσεως τοῦ εἰς βάρος ἀλλήλων διαπραχθέντος κατὰ τό παρελθόν κακοῦ. Αἱ ἀναμνήσεις αὐταί δέν εἶναι πλέον χρήσιμοι σήμερον παρά ὡς μάθημα, ὡς ἐμπειρία ὀδυνηρά, ἡ ὁποία ὀφείλει νά μᾶς βοηθήσῃ εἰς τό νά προπαρασκευάσωμεν, ἐν τῷ παρόντι, ἕν καλλίτερον μέλλον.

... Εἰς τόν λόγον, τόν ὁποῖον ἐξεφώνησε τήν 25ην Ἰουλίου 1967 ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Φαναρίου εἰς Πόλιν, ὡς καί κατ' ἄλλας συναντήσεις μετὰ πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὁ Παῦλος Στ' ὑπεγράμμιζεν ὄχι μόνον τήν δυνατότητα, ἀλλ' ἀκόμη καί τήν χρησιμότητα τοῦ νά ἤξεύρη τις ν' ἀναγνωρίζῃ τήν ταυτότητα τῆς πίστεως πέραν τῶν διαφόρων λεξιλογίων, πέραν τῶν διαφόρων θεολογιῶν, πέραν ἔτι τῶν διαφόρων ἐκφράσεων τῆς πίστεως ταύτης. Πρόκειται ἐνταῦθα περί ὑγιοῦς ἀναγκαίας διὰ τήν ἐνότητα ποικιλομορφίας. Ὁ σεβασμός τῶν διαφόρων νοοτροπιῶν καί πολιτισμῶν ἐκφράζεται ἐπίσης εἰς τόν χῶρον τῶν ἐθίμων, τὰ ὁποῖα βαθμιαίως ἀπετέλεσαν τᾶς διαφόρους κανονικάς παραδόσεις τῶν Ἐκκλησιῶν. "Ἡ ἐπανεύρεσις τῆς ἐνότητος ἡμῶν ἐν τῇ ποικιλίᾳ καί τῇ πιστότητι, ἔλεγεν ὁ πάπας Παῦλος Στ', δέν εἶναι δυνατόν ἵνα ἦ, εἰμὴ ἔργον τοῦ Πνεύματος τῆς ἀγάπης. Ἐάν ἡ ἐνότης πίστεως ἀπαιτεῖται διὰ τήν πλήρη κοινωνίαν, ἡ ποικιλία τῶν ἐθίμων δέν ἀποτελεῖ ἐμπόδιον δι' αὐτήν" πολλοῦ γε καί δεῖ. Ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος "φερώνυμος τις ὦν τῇ προσηγορίᾳ αὐτῷ τε τῷ τρίτῳ εἰρηνοποιός τοιαῦτα ὑπέρ τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνης παρεκάλει τε καί ἐπρέσβευε" (Εὐσεβίου Ἐκκλ. Ἰστ. Ε, 24, 18), δέν ἔλεγεν, ὅτι ἡ διαφορά τῶν ἐθίμων "εἰς ὁμόνοιαν τῆς πίστεως συνίστησιν;" (αὐτόθι, 13). Ὁ δέ μέγας Διδάσκαλος τῆς ἐν Ἀφρικῇ Ἐκκλησίας Αὐγουστῖνος, διέβλεπεν ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἐθίμων ἕν ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ὠραιότητος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ (Ἐπιστ. 14, 32)" (Τόμος Ἀγάπης, ἄρ. 172).

... Εἰς στιγμὴν, καθ' ἣν δέν ὑπάρχουν πλέον οἱ κοινωνικοὶ καὶ πολιτικοὶ παράγοντες, οἱ ὅποιοι πρὸ ἑπτὰ αἰώνων ἐματαιώσαν τὴν ἔνωσιν, καθ' ἣν ἡ ἀναγνώρισις τῆς θεμιτῆς ποικιλομορφίας θεωρεῖται ὀλονέν καὶ περισσότερο ὥς τι αὐτονόητον, καθ' ἣν μανθάνομεν νά γνωρίζωμεν καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους κατὰ τὰς ἐφ' ὄλων τῶν ἐπιπέδων διαρκῶς συχνότερας ἐπαφάς καὶ τέλος καθ' ἣν, εἴπερ ποτέ ἄλλοτε, εἴμεθα ἀποδεδεσμευμένοι ἀπὸ κάθε στοιχεῖον πολιτικόν, ἀπὸ κάθε σκοπὸν ξένον πρὸς τὴν μόνην ἐπιθυμίαν νά πραγματοποιηθῇ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Του (πρβλ. Παύλου Στ', λόγος τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1967: Τόμος Ἀγάπης, Ἄρ. 190), ἡ ἐλπίς ἡμῶν ἀναβλύζει ἐν εὐχαριστίαις πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἐκφράζεται ἐν τῇ ἀνανεωμένῃ ἀποφάσει, ὅπως, τὸ πᾶν πράττοντες, ἐπισπεύσωμεν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν, ὁμολογοῦντες ἐν μιᾷ καρδίᾳ τὴν αὐτὴν πίστιν, θά δυνηθῶμεν νά τελέσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τὴν θεῖαν εὐχαριστίαν, τὴν ἀνάμνησιν τοῦ Πάσχα τοῦ Χριστοῦ.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βραχυγραφία

Mitr Banat = Mitropolia Banatului, Timișoara
SDO = Stimme der Orthodoxie, Berlin

- 851.- ABRAMTSEV (D.F.): Ecclesiastical Law and the Mysterion of Baptism. "One Church" (Michigan/Ohio) XXVIII, 4 (1974) 169-180.
- 852.- ΑΛΞΕΙΟΥ (Ἰωάννου, Ἀρχιμ.): Πῶς συμπεριφέρεσαι στό σχολεῖο; Ἀθήναι: "Ζωή", 1974, 176 σσ.
- 853.- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ (Μελπομένης Ι.): Γεννάδιος Β' Σχολάριος, ὁ πατριάρχης τῆς Ἀλώσεως. Ἀθήναι 1974, 119 σσ.
- 854.- ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ (Μητροπολίτου Φλωρίνης): Θυρωροί ἐν τοῖς Ναοῖς (ἐγκύκλιος). "Σταυρός" ΚΒ', 164 (1974) 145-8.
- 855.- BATES (W.H.): Some Thoughts on Orthodox Attitudes to Inter-Communion. "Eastern Churches News Letter" 69 (Autumn 1974) 9-19.
- 856.- BEESON (Trevor, Rev.): Discretion and Valour: Religious Conditions in Russia and Eastern Europe. Foreword by Sir John Lawrence, Bart, O.B.E. London/Glasgow: Collins Fontana Books, 1974.
- 857.- BLOOM (Anthony, Archbishop): God and Man. New York: Paulist Press, 1973.
- 858.- BORIS (Archimandrit): Festgottesdienst im Odessaer Uspenski-Kloster. SDO 8 (1974) 34-38.
- 859.- CONIARIS (Anthony M., Fr.): Orthodoxy: A Creed for Today. Minneapolis: Light and Life Publishing, 1973.
- 860.- CONSTANTINESCU (Al.) - BUCȘAN (C.): Ρουμάνοι κληρικοί εἰς διπλωματικές ἀποστολάς (ΙΕ' - ΙΖ' αἰ.). Mitr Banat XXIV, 1-3 (1974) 56-64 (ρουμανιστί).
- 861.- COSMA (Sorin, Ἱεροδιακ.): Ἡθικο-κοινωνικά ἐπόψεις τῶν ἔργων τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Mitr Banat XXIV, 1-3 (1974) 50-55 (ρουμανιστί).
- 862.- COSMA (Sorin, Ἱεροδιακ.): Θεολογικά ἀρχαί εἰς διακονίαν τῆς ζωῆς. Mitr Banat XXIV, 1-3 (1974) 15-18 (ρουμανιστί).
- 863.- DIVOMLIKOFF (Lavr.): The Traitor. London: Heinemann, 1974, 254 pp.
- 864.- ΔΡΑΤΣΕΛΛΑ (Κων. Ν.): Ἡ περί τῆς Ἐκκλησίας ὡς μητρόσ διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων καί Λατίνων Πατέρων καί Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων τῶν δύο πρώτων αἰῶνων (Διατριβή ἐπί διδακτορία). Ἀθήναι 1974, 234 σσ.
- 865.- ΕΥΔΟΚΙΜΩΦ (Παύλου): Ἡ γυναῖκα καί ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου. Μετάφραση Νίκου Ματσούνα. Θεσσαλονίκη: Πουρνάρα, 1974.

- 866.- FAROS (Philotheos, Fr.): Confession: The Neglected and Indispensable Sacrament (II). "Orthodox Observer" 40, 698 (1974)7.
- 867.- FLOROVSKY (Georges): Byzantine Fathers of the 5th-8th Centuries (in Russian) with new introduction in English by the author. Gregg International/DCHearth Reprints, 1973/4.
- 868.- FLOROVSKY (Georges): Christianity and Culture. Belmont (Mass.): Nordland Publishing Comp., 1973/4.
- 869.- FLOROVSKY (Georges): Eastern Fathers of the 4th Century (in Russian) with new introduction in English by the author. Gregg International/DCHearth Reprints, 1973/4.
- 870.- FRENȚIU (Vasile, Ἱερέως): Ἡ χριστιανικὴ ἱερωσύνη. Mitr Banat XXIV, 1-3 (1974)6-12 (ρουμανιστί).
- 871.- HARAKAS (Stanley S.): Living the Liturgy. Minneapolis: Light and Life Publishing, 1974.
- 872.- JOHANNES VON DAMASKOS (besorgt von Bonifatius KOTTER) : "Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως - Expositio fidei. Berlin: Walter de Gruyter, 1973, 292 S., hrsg. vom Byzantinischen Institut der Abtei Scheyern (= Patristische Studien, Band 12).
- 873.- ΚΑΡΑΤΖΑ (Φιλοποίμενος Β.): Δίχως Θεό ὅλα ἐπιτρέπονται. Ἄθῆναι: ἐκδ. "Φῶς" (Χ.Ε.Ε.Ν.), 1974, 156 σσ.
- 874.- ΚΑΡΜΙΡΗ (Ἱω.): Ὁρθοδοξία καί Παλαιοκαθολικισμός. Τεύχη V (91 σελ.) καί VI (83 σελ.). Ἄθῆναι 1973.
- 875.- ΚΟΛΙΤΣΑΡΑ (Ἱω. Θ.): Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς ἑβδομηκοντα, τ. Ε' (Ἡσαΐας - Μακκαβαίων Δ'). Ἄθῆναι: "Ζωή", 1974.
- 876.- LIȚIU (Gheorghe, Ἱερέως): Ἡ μόρφωσις τοῦ ρουμανικοῦ κλήρου εἰς Banat καί Crișana κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. 1-3 (1974)100-109 (ρουμανιστί).
- 877.- MALONEY (George A., s.j.): The Doctrine of St. Symeon the New Theologian on the Baptism of the Holy Spirit. "Diakonia" IX, 3 (1974)261-285.
- 878.- ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (Ἡλία, Ἀρχιμ.): Γεράσιμος Παπαδόπουλος, ὁ πρωτοπόρος διδάσκαλος (1763-1844). "Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή" ΚΖ', 230 (1974)205-9.
- 879.- MOELLER (Charles, Mgr): Paths towards Unity (Sections I and II of a Report to the Vatican Secretariat for promoting Christian Unity, November 1973). "Faith and Unity" (London) XVIII, 4 (1974)63-67.
- 880.- ΝΙΚΟΛΑΟΥ (Ἐπισκόπου Μακαριουπόλεως): Ὁ χαρακτήρ καί ἡ σημασία τῶν εὐχαριστιακῶν ἀρχετύπων. Mitr Banat XXIV, 1-3 (1974)29-34 (ρουμανιστί).
- 881.- ΟΡΦΑΝΟΥ (Μάρκου Α.): Ἡ ψυχὴ καί τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ Δίδυμον Ἀλεξανδρέα (τὸν Τυφλόν) (Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίῳ). Θεσσαλονίκη: "Ἀνάλεκτα Βλατάδων" 21, Πατριαρχικόν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, 1974, 293 σσ.

- 882.- ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ (Γεωργίου Δ.): Χριστιανική ἀγωγή (ἐκκλησιαστική ἱστορία). Πειραιεύς 1974, 78 σσ.
- 883.- PELIKAN (Jaroslav): The Christian Tradition - A History of the Development of Doctrine. Vol. II: The Spirit of Eastern Christendom. University of Chicago Press, 1974, XXV + 329 pp.
- 884.- PHILARET (Brother): The Pachomian Origin of Christian Cenobitism (2). "Diakonia" IX, 3 (1974) 216-233.
- 885.- POGAN (Dorel, Ἱεροδιακ.): Ἡ Ἐκκλησιαστική κοινωνία ὡς κατ'εἰκόνα ἐκείνης τῆς Ἁγίας Τριάδος. Mitr Banat XXIV, 1-3 (1974) 35-49 (ρουμανιστί).
- 886.- POPA (Atanasie): Ἐπικήδειοι λόγοι τοῦ 1689' συμβολαί εἰς τὴν ἀρχαῖαν ρουμανικὴν βιβλιογραφίαν. Mitr Banat XXIV, 1-3 (1974) 65-79 (ρουμανιστί).
- 887.- SÎRBU (Corneliu): Ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὡς ὑπέρτατος προφήτης. Mitr Banat XXIV, 1-3 (1974) 19-28 (ρουμανιστί).
- 888.- ΣΚΙΑΔΑ (Βασ. Γ.): Τό σύγχρονον σχολεῖον καί ἡ ἠθική ἀγωγή. "Ἑλληνοχριστιανική Ἀγωγή" ΚΖ', 231 (1974) 241-3.
- 889.- SOPHRONY (Archimandrite) (translated by Rosemary Edmonds): Wisdom from Mount Athos: The Writings of Staretz Silouan (1866-1938). London: Mowbrays, 1974.
- 890.- TIMIADIS (Emilianos, Metropolitan): Christian Love for Strangers according to the Early Fathers. "Diakonia" IX, 3 (1974) 234-250.
- 891.- VETELEV (Aleksandr): La teologia della "Trinità" di Rublëv. "Russia Cristiana" 137 (1974) 23-57.
- 892.- ZAPHIRIS (Gerasimos): An Orthodox Opinion: The Morality of Contraception. "Orthodox Observer" 40, 695 (1974) 5.
- 893.- Abridged Typicon, edited by Archpriest Feodor KOVALCHUK. Leetonia (Ohio 44431): National Printing Service, 224 pp. + Glossary.
- 894.- Alumni Lectures: Number Three. Brookline: Holy Cross School of Theology, 1973, 113 pp.
- 895.- Chants byzantins arabes de la Divine Liturgie de St Jean Chrysostome. Mélodie et harmonisation du R. Archimandrite (grec-catholique) Antoine HEBBY. Jounieh (Λίβανον): Imprimerie St Paul (Procure des PP. Paulistes, rue du Liban, Βηρυττόν), 1974.
- 896.- Conciliorum oecumenicorum decreta. Bologna: Istituto per le Scienze religiose, 1973³, 1136 pp. (+ 170 σελ. εὐρετηρίων).

- 897.- Handbuch der Kirchengeschichte. Die Reichskirche nach Konstantin dem Grossen, hrsg. von Huber JEDIN. I. Halbband: Die Kirche von Nikaia bis Chalcedon, von Karl BAUS und Eugen EWIG. Freiburg/Basel/Wien: Herder, 1973, XVIII + 641pp.
- 898.- Interviewe zur Finnlandreise des Patriarchen Pimens. SDO 8 (1974) 2-7.
- 899.- The New Man - An Orthodox and Reformed Dialogue. Ten Essays by different authors with bibliography and a preface by Archbishop Iakovos. Ed. J. MEYENDORFF and J. McLELLAND. New York: Agora Books, 1974.
- 900.- Orthodox Ecumenical Guidelines (Documentation). "Diakonia" IX, 3 (1974) 286-293.
- 901.- Ἡ Ὀρθοδοξία καί ἡ Θεία Λατρεία. "A Ortodoxia" II, 5 (1974) 4-7 (πορτογαλιστί).
- 902.- Orthodoxy: Life and Freedom (essays), edited by A.J. PHILIPPOU. Oxford: Studion Publications, 1973, 162 pp.
- 903.- Russia and Orthodoxy: Thirteen Essays in honour of Fr. George Florovsky, edited by A. BLANE and T. BIRD. Paris/The Hague: Mouton, 1973/4.
- 904.- Ὁ Ἅγιος Ταρσίζιος. Ἀθήναι: ἐκδ. "Ζωῆς τοῦ Παιδιοῦ", 1974, 111 σσ.
- 905.- Ἡ ἀρετή τῆς ἐγκρατείας. Mitr Banat XXIV, 1-3 (1974) 3-5 (ρουμανιστί).